

Protocol d'actuació en casos de violències masclistes

ÍNDEX

Introducció al protocol	2
Què són les violències masclistes?	3
Les violències masclistes a AL KARIA (desenvolupament del protocol, els circuits i respostes a seguir)	4
Detecció.....	4
Com respondre a les violències masclistes?.....	6
Serveis d'atenció	11
ANNEXOS.....	12

Introducció al protocol

El present protocol d'actuació de violències masclistes de la ONGD ALKARIA sorgeix de la inquietud de l'entitat per a poder abordar casos de violències masclistes tant en les activitats que es desenvolupen a Catalunya com en aquelles que tenen lloc en els països en els que es desenvolupen projectes de cooperació al desenvolupament.

En diferents ocasions, han esdevingut diferents tipus de violències i de diferents intensitats, per tal de fer front a la problemàtica es pretén dotar d'eines a ALKARIA i poder actuar de manera ordenada i consensuada davant de cada situació. Aquest protocol proposa com detectar una situació de violència, les passes a seguir, algunes recomanacions per a la prevenció de les violències masclistes i un recull de serveis d'atenció especialitzat i/o específics a dins de l'àmbit català.

ALKARIA treballa en països amb realitats socioculturals i de gènere molt diverses. Per una banda treballa en països culturalment i lingüísticament àrabs amb religió majoritària musulmana com són el Marroc i Liban. També un país de l'Àfrica subsahariana amb religió majoritària musulmana com és el Senegal. Finalment, dins de la regió llatinoamericana, ALKARIA treballa a Equador i Perú. Donada la casuística contextual diversa en la que la entitat treballa, la detecció de casos de violències masclistes i les passes a seguir són, en la mesura del possible, àmplies i integradores.

Aquest protocol doncs, pretén abraçar per una banda l'execució de projectes a terreny (incloent activitats de voluntariat) i per altre banda a l'estructura interna de l'entitat i la seva dinàmica de treball a Catalunya. En conseqüència, les possibles situacions de violència plantejades així com les recomanacions per a la seva prevenció, estan contextualitzades en ambdós àmbits.

Barcelona, 6 de novembre de 2019.

Núria Pedrós Barnils

Coocap visible del protocol de gènere

Membre de junta

Què són les violències masclistes?

Les violències masclistes (VM) són aquelles que s'exerceixen sobre les dones pel fet de ser dones. Són manifestacions de les discriminacions i desigualtats que viuen les dones en el marc d'una societat patriarcal basada en les relacions de poder dels homes sobre les dones. La VM s'exerceix per acció o per omissió i té com a resultat minvar o anul·lar la llibertat, dignitat i autonomia de les dones. La violència masclista té múltiples expressions i manifestacions, és per això que en ocasions es té capacitat per detectar-la molt ràpidament i d'altres, malauradament, passa desapercebuda.

Les VM es manifesten de diferents maneres i en els diferents àmbits les societats. Diverses polítiques d'igualtat, el moviment feminista i altres actors clau han intentat exponer les Modalitats i tipologies de violència agrupant entre si per a fer més sintètic el concepte. La definició de ONU Dones que ha estat consensuada internacionalment i adoptada per més de 133 països es la següent:

Tot acte de violència que pretengui o pugui tenir com a resultat un dany o sofriment físic, sexual o psicològic per a la dona, així com les amenaces de tals actes, la coacció o la privació arbitrària de la llibertat, tant si es produïa en la vida pública com en la vida privada. La violència contra la dona s'entén que abasta els següents actes, sense limitar-se a ells:

- a. La violència física, sexual i psicològica que es produeixi a la família, inclosos el maltractament, l'abús sexual de les nenes a la llar, la violència relacionada amb el dot, la violació en el matrimoni, la mutilació genital femenina i altres pràctiques tradicionals nocives per a la dona, els actes de violència perpetrats per la parella, violència no conjugal i la violència relacionada amb l'explotació;*
- b. La violència física, sexual i psicològica perpetrada dins de la comunitat en general, inclusivament la violació, l'abús sexual, l'assetjament i la intimidació sexuals en àmbits públics i als llocs de feina, a institucions educacionals i a altres llocs, el tràfic de dones i la prostitució forçada;*
- c. La violència física, sexual i psicològica perpetrada o tolerada per l'Estat, on sigui que passi.*

A nivell català el concepte «violència masclista» és el que es fa servir en la llei 5/2008 del «dret de les dones a eradicar la violència masclista». S'utilitza el concepte de violència masclista de manera totalment conscient ja que «masclisme» és el concepte que de manera més general i precisa defineix les conductes de domini, control i abús de poder dels homes sobre les dones, imposant un model de masculinitat valorat per la societat com a superior.

És important tenir molt present que totes les dones són susceptibles de patir violències masclistes, ja que aquestes, malgrat l'existència d'alguns prejudicis, no depenen de l'edat, del nivell d'estudis, l'origen ni la classe social. És cert, però, que tampoc es pot oblidar el fenomen de la interseccionalitat quan s'aborda l'anàlisi de les desigualtats o fins i tot de les violències.

Les violències masclistes a AL KARIA (desenvolupament del protocol, els circuits i respostes a seguir)

Les violències masclistes estan normalitzades a la nostra societat, quan es parla d'elles sovint ens ve al cap la imatge de violència dins d'una parella, però com ja hem vist en apartats anteriors la violència masclista es desenvolupa en diversos àmbits. Dins del món associatiu també es desenvolupen violències masclistes i es poden manifestar en comportaments, conductes, actituds masclistes, expressions i manifestacions de les violències masclistes. Segons la llei 5/2008, les violències masclistes en l'associacionisme juvenil entraran dins de l'àmbit social o comunitari. Malgrat existeix un alt pensament o sensació que al tercer sector a on es treballen accions per tal de contribuir a eliminar les violències masclistes no es desenvolupen accions masclistes, la realitat és que es continuen reproduint, doncs les associacions estan dins d'una estructura patriarcal encara avui imperant.

Per això, amb aquest protocol AL KARIA, reconeix, assumeix i es responsabilitza que no s'estiguin exercint cap tipus de violències masclistes, en el sí de la seva entitat, amb les persones que treballa tant a Catalunya com als països on es desenvolupen els projectes de cooperació al desenvolupament, ja siguin membres de l'entitat o persones usaries, voluntàries i participants en els seus projectes. És a dir, que aquest protocol es farà servir tant per les persones internes de l'associació com per les voluntàries i beneficiàries dels projectes. El més important es denunciar i tenir un paper actiu per tal de no se còmplices de les accions masclistes que es puguin produir.

En el següents apartats veureu elements i eines per tal de detectar, prevenir i abordar les possibles violències masclistes que es poden donar a un entorn associatiu com el de AL KARIA.

Detecció

Partint de la realitat en la que vivim on les societats tenen una visió patriarcal on els homes exerceixen un control sobre les dones i les relacions de poder marquen les relacions socials, on es crea un escenari perfecte per generar violències masclistes de manera sistemàtica. Com es pot reconèixer la violència contra les dones? Com identificar-la?

Us proposo fer-vos les següents preguntes del Protocol d'actuació en casos de violències masclistes en les entitats juvenils en el Consell de la joventut de Barcelona.

Hem reflexionat mai si a la nostra associació hi ha violències masclistes?

Alguna dona en algun moment determinat ha expressat, ja sigui en espais formals o informals, que sent que no la tracten igual?

Quin paper tenen les dones a la nostra entitat?

Quin tipus de responsabilitats recauen sobre les dones?

Davant d'expressions de violències masclistes de les persones membres de l'organització, es contempla algun tipus de sancions o s'expressa obertament en contra?

Quin grau de participació tenen les dones a l'entitat?

Es promouen mesures per fomentar la participació i presa de responsabilitat de les dones?

Aquestes preguntes ens poden indicar quins rols s'atorguen als diferents membres de l'entitat i reflexionar si es reproduïxen dinàmiques masclistes. Unes altres preguntes que ens poden ajudar a detectar casos de violències masclistes són les següents extretes del mateix protocol que els anteriors:

És habitual sentir comentaris sexistes en un ambient informal o distès?

És habitual sentir comentaris degradants cap a les dones o acudits sexistes com si fossin una «broma»?

Hi ha algú que faci observacions humiliants cap a les dones?

Hi ha algú que faci observacions sobre la manca d'atracció física d'alguna dona?

Es tracta les dones de forma paternalista?

S'invisibilitza les dones o no es té en compte el que fan?

Quan una dona intervé, se la interromp més fàcilment?

Se'n riuen dels homes que exerceixen tasques tradicionalment assignades a les dones?

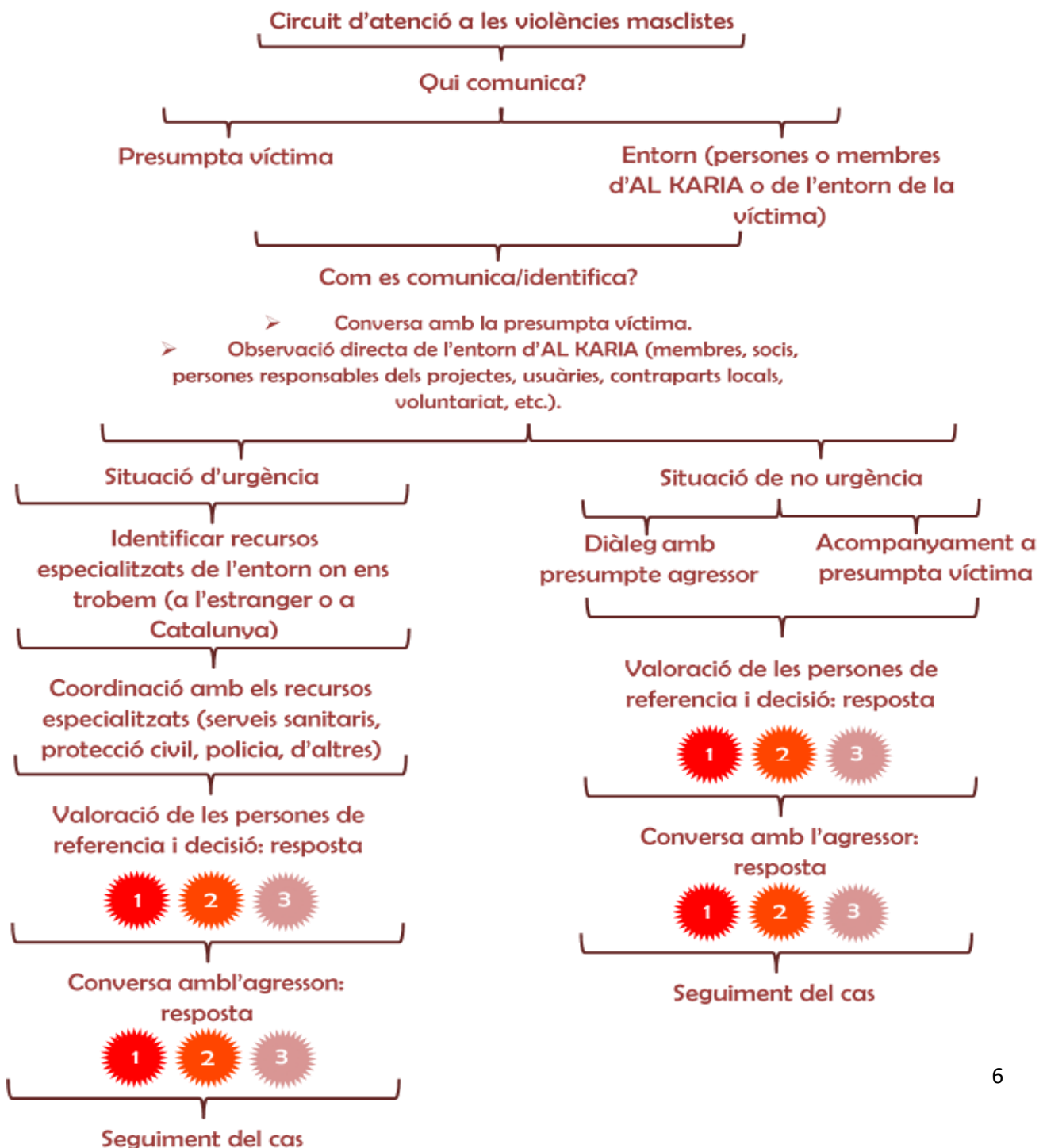
En cas de que s'identifiquin algunes d'aquestes actituds podem començar a destapar les senyals de comportaments masclistes que inicien com comentaris o bromes i poden acabar en violències.

Com respondre a les violències masclistes?

Per AL KARIA i les seves característiques com a entitat és aconsellable que tingui un mínim de tres persones de referència en cas de detectar o trobar-nos en una situació de violència masclista. Tota l'entitat persones que la componen internament i participants en els projectes han de saber quines són aquestes tres persones, que alhora han de fer una feina de transmetre confiança i accessibilitat. També es imprescindible que aquestes persones tinguin un mínim d'informació i formació.

AL KARIA també hauria de disposar de una bústia de demandes, ja sigui via e-mail o el canal que es vulgui establir tenint en compte les diferents realitats de les persones que hi participin en l'entitat (a Catalunya i fora).

A continuació la proposta del circuit intern que és la següent:

Per posar en marxa aquest protocol o circuit intern caldrà fer les següents accions:

Formació:

Les persones de referència hauran de formar-se en conceptes bàsics de violències masclistes, en la detecció de les mateixes i en l'actuació específica i cada fase del circuit intern proposat. A més es recomana que siguin aquestes persones les que desenvolupin les formacions per donar a conèixer el protocol i el circuit intern a seguir. Durant el procés de formació de les persones referents seria interessant poder fer una visita als serveis municipals especialitzats de l'Ajuntament de Barcelona¹, per tal de rebre una explicació de primera mà sobre el funcionament del circuit extern d'atenció a víctimes; així com també poder comptar amb la presència durant la formació d'associacions especialitzades que treballen a la ciutat de Barcelona en la prevenció i tractament de les violències masclistes per tal de conèixer com treballen i quines estratègies fan servir.

Detecció:

Pot venir per diverses vies, la dona violentada, el seu entorn o l'entitat. La violència no sempre serà detectada directament, per tant cal aprendre a detectar-la també en casos d'omissió. Sempre que hi hagi una comunicació o sospita de situació de violència o de sospita de violència, sigui per part de la víctima o d'algú del seu entorn, el que han de fer les persones responsables és:

- Escoltar a aquesta persona activament.
- Demostrar a aquesta persona que el que planteja ens importa i preocupa, i que sigui quina sigui la situació, podrà comptar amb el nostre suport (d'entrada per discernir quin és l'estat de la qüestió i què podem fer per intervenir-hi).
- Oferir màxima confidencialitat i discreció en relació a la informació tractada.
- Oferir la possibilitat de parlar amb altres persones de referència, per tal que la persona afectada o testimoni pugui parlar amb qui consideri que es pot sentir més còmoda.
- Aquest contacte amb les persones referents es pot fer a través d'un correu electrònic específic que les entitats posin a disposició per tractar aquests casos o facilitant els telèfons mòbils i correus personals de les persones referents a totes les persones sòcies de l'organització. Aquest aspecte s'ha de concretar dins d'AL KARIA i arribar a un consens.
- Informar a la persona que fa la demanda en tot moment de quins seran els passos que faran les persones responsables. En el cas que no sigui la dona afectada qui s'ha posat en contacte amb les persones responsables, caldrà fer-ho i informar-la de la comunicació que hem rebut i els passos que es consideren oportuns seguir.

Sobretot, no s'ha de prendre cap decisió ni fer cap pas sense haver informat i tenir el consentiment de la dona agredida. En cas que ella no vulgui emprendre cap tipus d'acció, caldrà respectar la seva voluntat.

- Omplir la fitxa de recollida de dades per valorar i coordinar quines actuacions i derivacions es faran per tal d'abordar la situació. Per omplir la fitxa cal vetllar per a que no es revitmitzi a la víctima.
- Parlar amb el presumpte agressor, no per posar en dubte la versió de la víctima sinó per tal de conèixer la seva versió dels fets. En casos d'actuar amb urgència aquesta consulta amb l'agressor l'haurèm de posposar i atendre prioritàriament a la víctima.

---

¹ Si des d'AL KARIA es coneixen altres iniciatives d'altres Ajuntaments es pot replicar o fer en aquests altres municipis, això és una decisió que recau sobre la pròpia entitat.

- Durant tot el procés és cabdal tenir en compte la importància de tenir registre de tots els passos i contactes que es vagin tenint en relació a cada cas. Així les persones referents hauran de tenir emmagatzemada tota la informació que rebin en referència a cada cas concret: la fitxa de registre de la situació així com el resum de totes les trobades amb les parts implicades, i l'informe de les reunions i determinacions que com a persones expertes prenguin en relació al cas.

Acompanyament:

En aquesta fase el més important és determinar quina és la gravetat de la situació de violència:

- Si es tracta d'una situació d'emergència quan hi ha danys físics flagrants o la persona té un atac d'angoixa o està en estat de *shock*, cal derivar a la dona als serveis d'atenció de l'entorn on ens trobem (serveis mèdics, policia, entre d'altres).

Es derivarà a la dona automàticament.

- Si es tracta d'una situació de violència (no menys important), però que no requereix de tanta immediatesa i que per tant es pot solucionar amb els recursos propis de l'entitat i que es podrà complementar amb recursos del nostre entorn.

S'explicarà a la dona les passes a seguir per tal d'aturar la situació de violència i les accions que es duran a terme amb la persona agressora i es facilitarà l'accés als recursos que puguin tenir als eu abast, tenint en compte el context i entorn en el que ens trobem.

No oblidem que un acompanyament a la dona que rebi la violència és insuficient si no s'intervé, interactua i es frena l'actitud masclista de la persona agressora o persones agressores.

Tipus de respostes

Resposta 3:

A Catalunya: Les persones responsables abordaran a la persona o persones que han comès l'agressió. S'explicarà la posició d'AL KARIA i la desaprovació, es farà notar la gravetat dels seus fets i es demana un canvi d'actitud, que requereix un compromís ferm.

A terreny: Les persones responsables abordaran a la persona o persones que han comès l'agressió. S'explicarà la posició d'AL KARIA i la desaprovació, es farà notar la gravetat dels seus fets i es demana un canvi d'actitud, que requereix un compromís ferm. En el cas que després de la conversa no hi hagi una resposta assertiva, les dues persones implicades es procurarà que en la mesura del possible no comparteixin espais. Sempre prioritant el benestar i la seguretat de la víctima.

Resposta 2:

Resposta 2.1 a Catalunya i a terreny: Conversa contundent i valoració de retirada d'alguns privilegis com ara viatges, participació en activitats, responsabilitats. Es farà notar a la persona l'alta gravetat dels seus fets i les conseqüències que poden arribar a tenir. Es posa en coneixement dels òrgans

directius o de responsabilitat de l'entitat, i s'informa la persona agressora o agressores que hi haurà un període de vigilància per part de la direcció cap a la seva conducta. En el cas de terreny el màxim responsable del projecte representarà la posició de l'entitat respecte aquest tipus d'agressió.

Resposta 2.2 a Catalunya: La persona agressora no podrà participar simultàniament de cap espai ni activitat dins l'entitat del qual participi la persona que ha patit l'agressió. Si la persona agressora exerceix alguna responsabilitat o comandament dins l'entitat serà relegat o relegada de les seves funcions durant cert temps a valorar segons incident (mínim 1 mes, màxim 1 any).

Resposta 2.2 a terreny: La persona agressora no podrà participar simultàniament de cap espai ni activitat dins l'entitat del qual participi la persona que ha patit l'agressió. Si la persona agressora exerceix alguna responsabilitat o comandament dins l'entitat serà relegat o relegada de les seves funcions durant cert temps a valorar segons incident (mínim 1 mes, màxim 1 any). En el cas que un incident d'aquesta gravetat es doni durant un voluntariat o execució de projecte, es prosseguirà a l'expulsió de l'agressió del voluntariat/projecte seguint el Pla de Seguretat.

Resposta 1:

Expulsió definitiva. Es recomanarà a aquesta persona posar-se en contacte amb els serveis específics i especialitzats en el tractament d'agressors. En cas que AL KARIA no tingui prou força per expulsar a la persona o persones agressores es recomanable recolzar-se amb serveis externs de les administracions públiques, organitzacions especialitzades en violències masculines del lloc on ens trobem.

A continuació s'exposen tipus de violències explícites i les respostes que hauríem de dur a terme:

Tipus violència	Situació	Resposta
Física	Agressió física a una companya o usuària	
Violència sexual	Violació	
	Tocaments directes	
	Tocaments indirectes. Ex: tocar el cul quan estan a prop.	
	Insinuacions, mirades obscenes.	
Violència econòmica	Quan una companya de l'entitat demana pressupost per fer una activitat i se li denegues i si ho demana un home per realitzar una activitat similar si se li concedís.	

Violència psicològica	Comentaris sexistes com: “Amb aquesta roba vas provocant”, “Dona havia de ser!, fer acudits masclistes, menystenir les activitats en pro a la igualtat o feministes.	
Violència simbòlica	Control i qüestionament sobre la roba que porten les noies de l'entitat i/o usuàries com: “Amb aquesta roba vas provocant”, “No vas massa escotada per aquesta reunió/activitat?”	
Violència ambiental	En activitats per eradicar violències masclistes boicotejar les accions, fer desaparèixer documents impedir que es duen a terme.	
Violència cultural	A les accions, projectes, activitats tallers de l'entitat fer servir únicament referents masculins, no difondre aspectes feministes i la igualtat, perpetuar rols masclistes on per exemple es facin activitats tradicionalment assignades a dones/noies i a homes/nois (futbol ♂ i fer cistelles♀) sense fomentar que tothom i participi ambdues.	
Violència estructural	Que les dones s'encarreguin de les activitats de cures (recollir taules, preparar menjars...) i que a més siguin activitats menysvalorades. Relacions (romàntico-sexuals) de privilegi entre voluntari/coordinador expatriat i població local.	
Violència institucional	Que els estatuts o cartes de reglament intern no promoguin una participació i accés als càrrecs de responsabilitat d'igual manera a dones i a homes. Fer servir sempre en els textos de creació pròpia de l'entitat llenguatge sexista o no inclusiu.	

Què podem fer per prevenir-les?

El més important és parlar-ne i formar-se, enviar un missatge de rebuig a les actituds de les persones agressores masclistes. Ha de quedar clar que no hi ha impunitat. Deixar clara la postura de l'associació i les mesures que es prendran. A més a més, cal desenvolupar mesures de prevenció per tal d'aconseguir unes relacions lliures de violència a la vida, i en aquest cas dins de l'associació i dels projectes que es desenvolupen tant a Catalunya com arreu. És indispensable que la ONG i les persones que la componen estiguin en constant formació en violències masclistes, que es generin debats dins de la ONG sobre la temàtica i sobretot que prenguin consciència de quin és l'estat de la qüestió real. Per això serà necessari crear . fòrums, tallers, activitats i formacions per tractar les diferents temàtiques que intervenen en els possibles escenaris de la violència masclista serà fonamental per poder abordar-la des d'una perspectiva integral.

Serveis d'atenció

A Catalunya:

Per situacions d'emergència:

Atenció permanent, 24 hores, 365 dies. Gratuïts i confidencials.

Mossos d'esquadra Barcelona

Mossos d'Esquadra

Comissaria de policia

Plaça de Catalunya, S/N

934 12 07 00

Línia d'atenció de l'Institut Català de les Dones (24h.):

900 900 120

A Espanya: 016

Els serveis propis de la ciutat de Barcelona són:

Els PIADs (Punts d'Informació i Atenció a les Dones).

El SARA (Servei d'Atenció, Recuperació i Acollida).

El CMAU-VM (Centre Municipal d'Acolliment d'Urgència per Violència Masclista).

El SAH (Servei d'Atenció a Homes per la promoció de relacions no violentes).

Més informació i contactes a: <http://w110.bcn.cat/portal/site/Dones>

ANNEXOS

Fitxa de recollida de dades

Responsable:

Demandant: (Serà el nom de la persona que faci la demanda sigui o no la víctima).

Quant fa que participa a AL KARIA?

Té alguna responsabilitat dins d'AL KARIA?

Tipus de demanda:

Assessorament

Informació

Acompanyament

Intervenció

Qui pateix la violència?

Nom:

Quant fa que participa a AL KARIA?

Té alguna responsabilitat dins d'AL KARIA?

Tipus de violència: (Ambiental, Econòmica, Física, Psicològica, Sexual o Social)

Algú coneix al seva situació dins d'AL KARIA?

Algú coneix al seva situació fora d'AL KARIA?

Quant fa que es víctima de violència masculista?

Descripció dels fets: (agressions, dates, persones presents...)

Persona agressora: (nom)

Quin paper té dins d'AL KARIA?

Quan fa que participa a AL KARIA?

Té alguna responsabilitat dins d'AL KARIA?